

7.11.2023

Eduskunta
Talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

U 54/2023 vp
U 55/2023 vp

Lausunto ehdotuksesta EU:n asetukseksi kriisinhallintaan tarkoitettusta pakkolisensoinnista (U 54/2023 vp) ja yhtenäisestä lisäsuojatodistuksesta (U 55/2023 vp)

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Suomen Yrittäjiltä lausuntoa valtioneuvoston kirjelmistä eduskunnalle EU:n ns. patenttipakettiin sisältyvistä asetusehdotuksista.

Kriisinhallintaan tarkoitettua patenttien pakkolisensointia koskeva asetusehdotus (U 54/2023 vp)

Komission antaman asetusehdotuksen tavoitteena on yhtenäistää EU-alueen pakkolisensointisääntöjä, joilla varmistetaan kriittisten tuotteiden ja teknologioiden nopea saatavuus EU:n sisämarkkinoilla ja kriisitilanteissa.

Suomen Yrittäjät pitää asetusehdotusta ja sen tavoitteita kannatettavina. EU:n mahdollisuuksia reagoida nopeasti erilaisiin yhteiskunnallisiin kriiseihin on syytä kehittää, ja kriittisiin tuotteisiin kohdistuva pakkolisensointi on tärkeä osa tätä varautumista. Koska kyse on kuitenkin omaisuuden suojaan kohdistuvasta rajoituksesta, toimenpiteiden oikeasuhtaisuuteen ja oikeudenhaltijan asemaan on kiinnitettävä tarkasti huomiota.

Suomen Yrittäjät yhtyy valtioneuvoston kannassa esitettyihin huomioihin. On tärkeää, että pakkolisensointi on viimesijainen vaihtoehto ja vapaaehtoinen sopiminen lisenssistä on aina etusijalla. Kuten asetusehdotuksessa on todettu, pakkolisensointi tulisi kysymykseen vain tilanteessa, jossa EU:n tasoinen kriisi- tai hätätila on todettu ja otettu käyttöön. Pakkolisensointi tulisi siten käyttöön vain poikkeuksellisesti, mutta on tärkeää, että sitä koskevat säännöt ja menettelytavat ovat ennakoitavia.

Asetusehdotuksen vaikutuksia on hankala arvioida. Koska kyse on poikkeustilanteita koskevasta sääntelystä, määrällisten arvioiden esittäminen pakkolisensoinnin kohteeksi joutuvien patenttien määrästä ja yksittäisten pakkolisensointitilanteiden vaikutuksista on mahdotonta. Todennäköistä on, että pakkolisensointi tulisi kohdistumaan vain hyvin rajattuun joukkoon

patentteja ja niiden haltijoita. Pakkolisensoinnin kohteeksi päätyvät patentit voivat kuitenkin olla miltä tekniikan alalta tahansa, riippuen kriisin tai hätätilan luonteesta.

Koska kysymyksessä on viimesijainen ja vain poikkeustilanteissa sovellettava järjestelmä, ei ole todennäköistä, että asetus vaikuttaisi negatiivisesti yritysten haluun patentoida keksintöjä ja luoda innovaatioita. Vaikka pakkolisensoinnilla on lähtökohtaisesti haitallinen vaikutus patentinhaltijan omaisuudensuojaan ja patentin hyödyntämiseen, EU:n tasoinen yhteinen pakkolisensointikäytäntö on myös patentinhaltijan kannalta myönteisempi malli kuin se, että jokaisella jäsenvaltiolla on omanlaisensa järjestelmä. On myös huomattava, että asetusehdotuksessa on otettu huomioon patentinhaltijan oikeus riittävään korvaukseen pakkolisensointitilanteessa.

Yhtenäistä lisäsuojatodistusta koskeva asetusehdotus (U 55/2023 vp)

Komission ehdotuksilla pyritään yksinkertaistamaan EU:n lisäsuojatodistusjärjestelmää ja parantamaan sen avoimuutta. Ehdotuksessa otettaisiin käyttöön keskitetty menettely lisäsuojatodistusten myöntämiseksi. Ehdotus täydentäisi 1.6.2023 voimaan tullutta yhtenäispatenttijärjestelmää.

Suomen Yrittäjät yhtyy U-kirjelmässä esitettyyn valtioneuvoston kantaan. Eurooppalaisen patenttijärjestelmän koherenssin kannalta on perusteltua, että myös lisäsuojatodistusten myöntäminen voi tapahtua keskitetysti EU:n tasolla. Keskitetty menettely on omiaan laskemaan merkittävästi lisäsuojatodistuksesta patentinhaltijalle aiheutuvia kustannuksia ja se voi siten kannustaa lisäsuojatodistusten hakemiseen. Koska lisäsuojatodistus voi koskea vain lääkkeitä ja kasvinsuojeluaineita, asetuksen vaikutukset rajoittuvat vain näille toimialoille. Vaikutuksia on käsitelty U-kirjelmässä asianmukaisesti.

Kunnioitavasti

Suomen Yrittäjät

Albert Mäkelä
Asiantuntija, OTM